

Štát necháva Slovensko bezprecedentne zraniteľné voči hybridným hrozbám

Analýza systému boja proti hybridným hrozbám na Slovensku

V rámci pravidelného seriálu o hybridných hrozbách sa v prvej kapitole zameriame na to, ako má SR vybudované štruktúry na boj proti hybridným hrozbám.

Zhrnutie

Slovensko v súčasnosti nemá efektívny systém na zabezpečenie strategickej komunikácie a boja proti hybridným hrozbám.

Aj v predchádzajúcich rokoch úsilie o vybudovanie takéhoto systému na Slovensku bolo skôr v deklaratívnej rovine. Vzhľadom k závažnosti hrozieb štát túto problematiku riešil nedostatočne.

Situácia sa výrazne zhoršila po parlamentných voľbách v roku 2023, keď súčasná vláda oslabilila zložky štátu, ktoré sa zaoberali problematikou strategickej komunikácie a hybridných hrozieb, značne obmedzila celospoločenský prístup k budovaniu odolnosti, a tým celkovo degradovala riešenie tejto bezpečnostnej problematiky.

Súčasný stav ponecháva krajinu bezprecedentne zraniteľnú voči riziku možného hybridného pôsobenia zahraničných aktérov.

Hlavné dôvody zhoršenia stavu:

- došlo k zásadnému **zníženiu kapacít a spôsobilostí** špecializovaných útvarov,
- **nebol vytvorený koordinačný mechanizmus** alebo platforma na praktickú a operatívnu koordináciu útvarov na boj proti hybridným hrozbám,
- **nedošlo k legislatívnemu zadefinovaniu kompetencií a určeniu hlavného koordinátora** pre boj s hybridnými hrozbami,
- **nie je zabezpečená nadstraníckosť systému** strategickej komunikácie a boja proti hybridným hrozbám, dochádza k nepochopeniu problematiky a jej závažnosti zo strany politikov.

A. Ako má vyzerat' efektívny systém boja proti hybridným hrozbám?

Bezpečnostná situácia v Európe sa výrazne zhoršila, najmä od anexie Krymu Ruskou federáciou v roku 2014. Táto zmena priniesla pre európske krajiny urgentnú výzvu čeliť hybridným aktivitám nepriateľských aktérov. EÚ označila boj proti hybridným hrozbám za jednu z najväčších výziev, a preto už v roku 2016 prijala Spoločný rámec pre boj proti hybridným hrozbám.

Z príkladov dobrej praxe krajín, ktoré čelia hybridným hrozbám vyplýva, že **aby štát vedel koordinovane a úspešne odolávať hybridným hrozbám a zabezpečovať efektívnu strategickú komunikáciu, je nevyhnutné aby:**

- **systém boja proti hybridným hrozbám bol nadstranícky**, nezávislý od zmeny vlády, aby bola zabezpečená jeho stabilita a dlhodobá udržateľnosť,
- **riešenie problematiky bolo podporené legislatívou a koncepčnými dokumentmi**,
- bol **určený koordinátor dlhodobých aktivít, ako aj konkrétnej reakcie štátu** na hybridné pôsobenie,
- boli **k dispozícii odborné kapacity**, bolo zabezpečené ich vzdelávanie a financovanie,
- špecializované **útvary mali k dispozícii efektívne analytické a komunikačné nástroje** na systematický zber, vyhodnocovanie a zdieľanie informácií.

V prípade, **ak štát nebude disponovať takýmto systémom, nebude schopný včas zachytiť indikátory o hybridnom pôsobení, analyzovať ich v súvislostiach a adekvátne reagovať**. To v konečnom dôsledku môže viesť k zníženiu odolnosti štátu a spoločnosti voči hybridným hrozbám. To sa môže prejaviť najmä znížením dôvery verejnosti v štátne inštitúcie, zvýšenou polarizáciou spoločnosti ako aj oslabením rozhodovacích procesov štátu.

B. Aké sú príklady dobrej praxe zo zahraničia?

Príkladom dobrej praxe ako budovať systém boja proti hybridným hrozbám sú severské krajiny Švédsko, Nórsko a Fínsko. Tieto krajiny **prijali rôzne opatrenia na posilnenie svojej národnej bezpečnosti a odolnosti** voči hybridným hrozbám, a to vytvorením rôznych koordinačných orgánov, napríklad:

- **Švédsko** vytvorilo v roku 2022 Agentúru pre psychologickú obranu, ktorá koordinuje boj proti dezinformáciám. Taktiež vytvorilo pozíciu Národného bezpečnostného poradcu na zlepšenie koordinácie bezpečnostných otázok, ktorý má konsolidovať spravodajské informácie o hybridných hrozbách pre najvyššej úrovne rozhodovania.
- **Nórsko** v roku 2022 založilo Národné centrum pre spravodajstvo a bezpečnosť na konsolidáciu hodnotení svojich spravodajských a bezpečnostných služieb. Toto centrum má za cieľ prepájať inštitúcie v komplexnom riešení hybridných hrozieb
- **Fínsko** síce nemá pozíciu národného bezpečnostného poradcu, avšak momentálne na koordináciu dohliada Úrad predsedu vlády a Situačné centrum, ktoré disponuje tzv. **Hybridným tímom**. Ten riadi cyklus hodnotenia hybridných hrozieb na úrovni celej

C. Aký je stav na Slovensku?

Oproti väčšine krajín EÚ začala **Slovenská republika riešiť problematiku hybridných hrozieb pomerne neskoro, až v roku 2018**, kedy bola prijatá “Konceptia boja Slovenskej republiky proti hybridným hrozbám.” Tá však iba určila úlohy pre existujúce zložky štátnej správy. **Vznik nových a posilnenie už existujúcich špecializovaných útvarov umožnil až projekt financovaný EÚ v rokoch 2022 a 2023.** Zlepšenie nastalo po prijatí akčného plánu v roku 2022 a Koncepcie strategickej komunikácie v roku 2023.

Aj keď každá vláda SR po roku 2018 uvádzala obranu proti hybridným hrozbám a strategickú komunikáciu ako priority vo svojich programových vyhláseniach, **podpora bola viac verbálna, ako praktická.** Príkladom, ako sa to prejavilo je, že jednotlivé štátne inštitúcie neaplikovali opatrenia uvedené vo verejnej verzii hĺbkovej analýzy zraniteľnosti štátnej správy voči hybridným hrozbám, ktoré zverejnilo MV SR v roku 2023.

Situácia sa výrazne zhoršila po parlamentných voľbách v roku 2023, a to napriek tomu, že nová vláda vláda vyjadrila zámer chrániť Slovensko pred hybridnými hrozbami. Dôvodom zhoršenia stavu je skutočnosť, **že dochádza k personálnemu a odbornému oslabeniu špecializovaných útvarov a výraznému obmedzovaniu celospoločenského prístupu k budovaniu odolnosti.** Uvedené s veľkou pravdepodobnosťou spôsobuje **zníženie pripravenosti Slovenska brániť sa pred hybridným pôsobením.**

D. Ako štát realizoval opatrenia, ktoré si sám určil?

Opatrenie: Ukotviť kompetencie a určiť primárnu zodpovednosť za koordináciu boja s hybridnými hrozbami v jednotlivých doménach v rámci štátnych inštitúcií.

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

Ministerstvo obrany v spolupráci s ministerstvom vnútra a ministerstvom zahraničných vecí pripravili v roku 2024 návrh stratégie pre riešenie problematiky hybridného pôsobenia, ktorý doposiaľ nebol schválený.

Návrh stratégie však stále neurčuje kompetencie a zodpovednosť hlavného koordinátora systému boja proti hybridným hrozbám na Slovensku, pretože zodpovednosť za boj proti týmto hrozbám priraduje všeobecne vláde SR a Bezpečnostnej rade. Tento prístup je však príliš všeobecný a nejasný, keďže nie je určená konkrétna štátna inštitúcia, ktorá by koordinovala dlhodobé aktivity a riadila reakciu na hybridné hrozby.

Prijatie akejkoľvek inej legislatívy alebo koncepčného dokumentu nebolo z otvorených zdrojov zistené.

Opatrenie: Zabezpečiť trvalú udržateľnosť odborných útvarov zriadených na strategickú komunikáciu a boj proti hybridným hrozbám a vybudovať kapacity, kde sú potrebné.

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

Počas "úradníckej" vlády boli pre jednotlivé rezorty vyčlenené zdroje na udržateľnosť zavedených špecializovaných útvarov. Avšak po voľbách 2023 **došlo k masívnej degradácii štruktúr**, keď:

- Všetci 9 zamestnanci úradu vlády zaoberajúci sa problematikou strategickú komunikáciu a hybridnými hrozbami postupne odišli z úradu. Problematika je riešená neodborne.
- Na ministerstve zahraničných vecí bol špecializovaný útvar zredukovaný a presunutý pod zložku zaoberajúcu sa kybernetickou bezpečnosťou.
- Z dôvodu nepochopenia závažnosti problematiky vedením MV SR je činnosť Centra boja proti hybridným hrozbám značne utlmená, došlo tiež k odchodu riaditeľa, ako aj ďalších zamestnancov.
- Na stredoeurópske pomery veľmi úspešná facebooková stránka "Hoaxy a podvody - Polícia SR", s viac ako 150 000 sledovateľmi, sa prestala zameriavať na riešenie problematiky dezinformácií a propagandy. Namiesto toho sa zameriava na publikovanie príspevkov o jednoduchých podvodoch, propagovania krokov vlády, kvázi vzdelávaní o digitálnych zručnostiach a publikovaní zaujímavostí zo sveta internetu.
- Na ministerstve obrany špecializovaný útvar od mája 2024 pokračuje už iba ako Odbor pre strategickú komunikáciu, bez právomoci riešiť hybridné hrozby.

Pozitívnu výnimkou pri realizácii tohto opatrenia je iba rezort školstva, ktorý prostredníctvom odboru strategických priorít monitoruje hybridné hrozby v rezorte školstva a navrhuje predmetné odporúčania. Ministerstvo zriadilo tiež útvar strategickú komunikáciu, ktorý pokrýva tému zvyšovania odolnosti žiakov, študentov a zamestnancov rezortu voči hybridným hrozbám, k tomu ministerstvo prijalo vlastnú rezortnú konceptiu strategickú komunikáciu.

Opatrenie: Vytvoriť centrálny koordinačný mechanizmus alebo platformu na praktickú a operatívnu koordináciu útvarov na boj proti hybridným hrozbám.

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

Novelizácia zákona o fungovaní bezpečnostnej rady z roku 2023 definovala vznik výboru pre hybridné hrozby. Výbor sa má podľa svojho štatútu z augusta 2023 stretávať minimálne 1x ročne, avšak z otvorených zdrojov nebola zaregistrovaná informácia o zasadnutiach tohto výboru. Je dôvodné predpokladať, že výbor nikdy nezasadol, keďže v Pláne práce Bezpečnostnej rady SR na rok 2024 nie je vôbec spomenutý plán práce tohto výboru. Avšak zo štatútu tohto výboru je zrejmé, že nie je nastavený na praktickú a operatívnu koordináciu útvarov na boj proti hybridným hrozbám.

Zároveň vláda SR v roku 2024 aktualizovala konceptiu strategickú komunikáciu, ktorá vytvára formálny rámec pre koordináciu medzi rezortami. Avšak z výstupov jednotlivých rezortov sa javí, že koordinácia je vykonávaná v minimálnej miere. Strategická komunikácia je v súčasnosti chápaná skôr ako nástroj na prezentovanie úspechov a názorov vlády a nie ako systematická a dlhodobá komunikácia o strategických cieľoch štátu

E. Ako dosiahnuť pozitívnu zmenu?

Na základe zhodnotenia aktuálneho stavu **je evidentné, že Slovensko nevykonáva efektívnu strategickú komunikáciu a nemá v súčasnosti funkčný systém boja proti hybridným hrozbám**. Aby došlo k zvýšeniu odolnosti Slovenska, štátnej správe dôrazne odporúčame:

- 1 riešiť otázky hybridných hrozieb a strategickej komunikácie ako štandardnú bezpečnostnú problematiku** (podobne ako sa rieši boj proti terorizmu alebo kybernetická bezpečnosť), s dôrazom na nadstraníckosť a dlhodobé zachovanie odborných kapacít,
- 2 podporovať celospoločenský prístup k budovaniu odolnosti**, vrátane aktívneho zapojenia občianskej spoločnosti, ktorá disponuje kapacitami a znalosťami v tejto problematike
- 3 vybudovať špecializované útvary, legislatívne stanoviť kompetencie a konkrétne určiť zodpovednosť za koordináciu boja proti hybridným hrozbám**,
- 4 nadviazať na už existujúce analýzy a implementovať už navrhnuté opatrenia**,
- 5 vykonávať pravidelné podrobné a transparentné zhodnotenie stavu zraniteľností**, čo prispeje k budovaniu povedomia a celospoločenskej odolnosti voči hybridnému pôsobeniu.